

Duszpasterstwo celne niezgodne z konstytucją

Autor tekstu: **Paweł Borecki**

***P**ublikujemy wniosek do TK o stwierdzenie niezgodności z konstytucją wprowadzenia duszpasterstwa celnego, przygotowany na zamówienie LiD parę miesięcy temu. SLD pod kierownictwem Olejniczaka nie odważyło się jednak złożyć tego wniosku. Czy uczyni to Grzegorz Napieralski? (red.)*

Warszawa, dn.2008 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

Al. Jana Christiana Szucha 12a

00-918 Warszawa

Wnioskodawca:

Grupa Posłów

na Sejm RP VI kadencji

według załączonej listy

WNIOSEK

O STWIERDZENIE NIEZGODNOŚCI Z KONSTYTUCJĄ, Z POSTANOWIENIAMI NIEKTÓRYCH UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH ORAZ USTAW POROZUMIENIA MIĘDZY MINISTREM FINANSÓW I DELEGATEM KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI DS. SŁUŻBY CELNEJ W SPRAWIE ORGANIZACJI I FUNKCJONOWANIA KATOLICKIEGO DUSZPASTERSTWA SŁUŻBY CELNEJ

My, niżej podpisani posłowie na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VI Kadencji, na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319), oraz art. 31 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z późn. zm.) wnosimy o stwierdzenie:

- niezgodności Porozumienia między Ministrem Finansów i Delegatem Konferencji Episkopatu Polski ds. Służby Celnej w sprawie organizacji i funkcjonowania katolickiego duszpasterstwa Służby Celnej, zawartego w Warszawie w dniu 31 sierpnia 2007 r., zwanego dalej Porozumieniem z 31 października 2007 r., z art. 7 Konstytucji RP z 1997 r. (zasada legalizmu) w związku z art. 25 ust. 4 Konstytucji RP

- niezgodności Porozumienia z 31 października 2007 r. z art. 27 Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską z 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318),

- niezgodności Porozumienia z 31 października 2007 r. z art. 3 i z art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (tekst jednolity Dz.U. z 2007 r., Nr 68, poz. 449) oraz z art. 16a ust. 3 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. Nr 29, poz. 155, z późn. zm.),

- niezgodności Porozumienia z 31 października 2007 r. z art. 25 ust. 1 Konstytucji RP (zasada równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych) i z art. 16a ust.2 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania,

- niezgodności § 3 Porozumienia z 31 października 2007 r. z art. 25 ust. 3 Konstytucji (zasada wzajemnej niezależności państwa oraz Kościołów i innych związków wyznaniowych w swoim zakresie) oraz z zasadą oddzielenia kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa (art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania),

- niezgodności § 4 ust 2 w związku z § 6 Porozumienia z 31 października 2007 r. z art. 25 ust. 3 Konstytucji (zasada wzajemnej niezależności państwa oraz Kościołów i innych związków wyznaniowych w swoim zakresie) oraz z zasadą oddzielenia kościołów i innych

związków wyznaniowych od państwa (art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania),

- niezgodności § 7 pkt 4 Porozumienia z 31 października 2007 r. z zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych, każdego w swoim zakresie, zwartą w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP, a także z zasadą oddzielenia kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa (art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania),

- niezgodności § 7 pkt 5 Porozumienia z 31 października 2007 r. z zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych (art. 25 ust. 2 Konstytucji RP) oraz z zasadą, że Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań (art. 10 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania) a także z art. 18 ust. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 16 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977, Nr 38, poz. 167)

- niezgodności § 7 pkt 6 Porozumienia z 31 października 2007 r. z zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych (art. 25 ust. 2 Konstytucji), z zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych w swoim zakresie (art. 25 ust. 3 Konstytucji), a także z dyrektywą, że Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań (art. 10 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania),

- niezgodności § 8 w związku z § 9 ust. 2 Porozumienia z 31 października 2007 r. z art. 25 ust. 2 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. (zasada bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych światopoglądowych i filozoficznych), z art. 10 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, tzn. z normą, iż Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań, oraz z wyrażoną w art. 43 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 29, poz. 154 z późn. zm.) zasadą, że inwestycje sakralne i kościelne finansowane są ze środków własnych kościelnych osób prawnych,

- niezgodności § 11 Porozumienia z 31 października 2007 r. z wyrażoną w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP z 1997 r. zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych w swoim zakresie a także z zasadą oddzielenia kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa (art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania)

Do reprezentowania w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym wnioskodawcy upoważniają, z prawem do udzielania dalszych pełnomocnictw oraz z prawem do modyfikowania treści wniosku.

UZASADNIENIE

Porozumienie z 31 października 2007 r. może być uznane zasadnie za „przepisy prawa, wydane przez centralne organy państwowe”, o których stanowi art. 188 pkt 3 Konstytucji RP, określając właściwość rzeczową Trybunału Konstytucyjnego. Przepisy Porozumienia stanowią podstawę do sformułowania norm prawnych – abstrakcyjnych i generalnych. Tekst Porozumienia nie został jednak dotychczas oficjalnie opublikowany. Analizowane przepisy wyróżniają się szczególnym trybem ustanowienia – nie zostały wydane jednostronnie, arbitralnie przez centralny (naczelny) organ państwowym, jakim jest Minister Finansów, lecz w drodze uzgodnienia wspomnianego organu z Delegatem Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Służby Celnej. Udział Ministra Finansów w zawarciu porozumienia był jednak warunkiem koniecznym dojścia do skutku tego aktu normatywnego. Minister Finansów był zatem jedną ze stron, która analizowany akt ustanowiła. W związku z tym należy przyjąć, że Porozumienie podlega kontroli przez Trybunał Konstytucyjny w zakresie zgodności z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i z ustawami. Porozumienie z 31 października 2007 r. może być uznane za akt prawa wewnętrznego w świetle przepisów rozdziału III Konstytucji, który podlega kontroli z punktu widzenia jego zgodności z powszechnie obowiązującym prawem. [1] Należy przypomnieć, że Trybunał Konstytucyjny zawsze stał na stanowisku, że jeżeli w aktach prawnych odnajdujemy jakąkolwiek treść normatywną, to nie wolno wyłączać ich spod kontroli konstytucyjności czy legalności, zwłaszcza wtedy, gdy w grę wchodzi ochrona praw i wolności człowieka i obywatela. [2]

Porozumienie z 31 października 2007 r. jest niezgodne z art. 25 ust. 4 Konstytucji RP, który przewiduje, że stosunki między Rzeczpospolitą Polską i Kościołem katolickim **określa umowa międzynarodowa ze Stolicą Apostolską oraz ustawy**. Ustawa zasadnicza nie przewiduje regulacji odniesień między wymienionym podmiotami w drodze „porozumień”,

mających w istocie rzeczy charakter umów między naczelnymi organami administracji rządowej a przedstawicielami Episkopatu Polski, którzy bez stosownego upoważnienia nie mogą reprezentować Stolicy Apostolskiej, jako strony umowy międzynarodowej. Minister Finansów również nie miał prawa zawierać wspomnianego porozumienia. Zgodnie z wyrażoną w art. 7 Konstytucji zasadą legalizmu, **winien on działać w granicach i na podstawie prawa**. W pierwszej kolejności Minister Finansów miał obowiązek zastosować przepisy Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., która w myśl swego art. 8 jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej. Jej przepisy stosuje się bezpośrednio, chyba że sama Konstytucja stanowi inaczej. Minister miał ustrojowy obowiązek zastosowania w pierwszej kolejności art. 25 ust. 4 Konstytucji. Tymczasem zawierając Porozumienie z 31 października 2007 r. strony tej umowy w ogóle zignorowały ustawę zasadniczą i powołały się na bliżej nieokreślone przepisy ustaw z 17 maja 1989 r.: o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Nakaz wynikający z art. 25 ust. 4 Konstytucji, dotyczący formy prawnej i trybu regulacji stosunków między Państwem a Kościołem katolickim, jako norma konstytucyjna, hierarchicznie wyższa niż normy wyrażone w niesprecyzowanych przepisach wymienionych wyżej ustaw z 17 maja 1989 r., deroguje te przepisy. W związku z tym należy uznać, iż art. 25 ust. 4 został naruszony w związku z art. 7 Konstytucji. W istocie rzeczy Minister Finansów zawierając analizowane porozumienie działał bez podstaw prawnych.

Porozumienie z 31 października 2007 r. jest także niezgodne z art. 27 Konkordatu z 28 lipca 1993 r., który nakazuje regulowanie, spraw wymagających nowych lub dodatkowych rozwiązań w drodze nowych umów między Umawiającymi się Stronami albo uzgodnień między Rządem RP i Konferencją Episkopatu Polski upoważnioną do tego przez Stolicę Apostolską. Kwestia powołania kapelanów w Służbie Celnej jest zapewne istotnym aspektem stosunków między Państwem a Kościołem katolickim. Warto odnotować, że Konkordat reguluje status analogicznego duszpasterstwa wojskowego (art. 16). W tym kontekście uprawniony jest wniosek, że także problematyka duszpasterstwa katolickiego w Służbie Celnej winna być określona w formie umowy między Polską a Stolicą Apostolską, ewentualnie w drodze uzgodnień Rady Ministrów z Konferencją Episkopatu Polski, ale umocowaną do tego przez kierowniczy organ Kościoła katolickiego stosownym upoważnieniem. Art. 27 Konkordatu stoi na straży uprawnień Rady Ministrów RP jako naczelnego organu władzy wykonawczej prowadzącego politykę wewnętrzną i zagraniczną państwa a także zapewnia poszanowanie prerogatyw Stolicy Apostolskiej – kierowniczego organu Kościoła katolickiego.

W analizowanym przypadku istotna kwestia stosunków wyznaniowych uregulowana została przez Ministra Finansów, który nie posiadał pełnomocnictw do występowania w imieniu Rządu RP oraz przez Delegata Konferencji Episkopatu Polski, również nie posiadającego pełnomocnictw od Stolicy Apostolskiej. Episkopat Polski zawierając Porozumienie z 31 października 2007 r. nie przedłożył szczególnego pełnomocnictwa udzielonego przez papieża. Zatem zawarcie porozumienia naruszyło uprawnienia Stolicy Apostolskiej określone w Konkordacie.

Porozumienie z 31 października 2007 r. narusza także art. 3 w związku z art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych. Pomimo wadliwego przyjęcia analizowany akt jest aktem normatywnym. Jego przepisy stanowią podstawę do formułowania norm ogólnych i abstrakcyjnych, które mogą być realizowane nie określoną zawczasu liczbę razy. Zatem jako akt normatywny, Porozumienie z 31 października 2007 r., zgodnie z art. 3 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych, winno zostać ogłoszone niezwłocznie. Ponieważ akt ten został ustanowiony przez, jako jedną ze stron, Ministra Finansów, to zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 1 wspomnianej wyżej ustawy powinien zostać ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Finansów. Dotychczas, tzn. do 28 stycznia 2008 r. analizowane Porozumienie nie zostało opublikowane zgodnie z wymogami ustawy z 20 lipca 2000 r. Wnioskodawcy zapoznali się z jego treścią za pośrednictwem publikacji na [stronie internetowej](#) Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego, w dziale pt. Dokumenty.

W procesie ustanowienia analizowanego aktu normatywnego naruszono art. 16a ust. 3 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, który przewiduje, że umowy, zawierane między właściwymi rzeczowo centralnymi organami administracji rządowej a władzami poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych, po ich podpisaniu, zostają opublikowane w dziennikach urzędowych właściwych ministerstw. W omawianym przypadku publikacja winna nastąpić w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Finansów. Nic takie jednak nie

miało miejsca.

Ponadto Porozumienie Ministra Finansów oraz Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Służby Celnej należy uznać za niezgodne z konstytucyjną zasadą równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych (art. 25 ust. 1 ustawy zasadniczej). Ma ono charakter wyraźnie partykularny. Tymczasem, jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 5 maja 1998 r. (Sygn. K. 35/97), z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych jest istotne, aby sfera uprawnień przysługujących poszczególnym kościołom i związkom wyznaniowym była poddana jednolitej regulacji. Natomiast Akt z 31 października 2007 r. przewiduje ustanowienie jedynie duszpasterstwa katolickiego. Według informacji posiadanych przez Wnioskodawców innym kościołom i związkom wyznaniowym, zwłaszcza tym skupionym w Polskiej Radzie Ekumenicznej, nie zaproponowano powołania duszpasterstw w służbie Celnej. Kapelani katolicycy w Służbie Celnej mają uzyskać status funkcjonariuszy państwowych, a zatem również stosowne uposażenie i inne przywileje zawodowe (patrz: §§ 4 i 6 Porozumienia), w tym zostaną objęci szczególną ochroną prawną.

W jednostkach organizacyjnych Służby Celnej mają być utworzone (w miarę możliwości) **na koszt państwa** kaplice, czy izby modlitwy (patrz: § 8 Porozumienia). Żadnym innym związkom wyznaniowym nie stworzono równie korzystnych warunków prowadzenia misji duszpasterskiej w Służbie Celnej, co Kościołowi katolickiemu. W ogóle nie przewiduje się możliwości prowadzenia duszpasterstwa przez inne wyznania w jednostkach celnych. Tymczasem członkowie wyznań nierzyskokatolickich także pełnią służbę we wspomnianej formacji. Dotyczy to w szczególności prawosławnych na Podlasiu oraz wyznawców Kościołów protestanckich na Śląsku Cieszyńskim. Im, jako członkom związków wyznaniowych nierzyskokatolickich również należałoby stworzyć odpowiednie warunki zaspokajania potrzeb religijnych.

W sumie Porozumienie z 31 października 2007 r. jako dotyczące jedynie Kościoła Katolickiego ma charakter przywileju na rzecz największego związku wyznaniowego, ignoruje ono inne związki wyznaniowe i ich wyznawców. Zatem podlegają one w omawianym zakresie dyskryminacji. Podmioty znajdujące się w takiej samej sytuacji, czyli związki wyznaniowe działające w Polsce, o uregulowanej sytuacji prawnej, zostały potraktowane odmiennie. W konsekwencji naruszony został także art. 16a ust. 2 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, wykluczający zawieranie umów między centralnymi organami administracji rządowej a władzami kościołów i innych związków wyznaniowych, które naruszałyby w szczególności zasadę równouprawnienia wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych.

§ 3 Porozumienia z 31 października 2007 r., ustanawiający obowiązek współpracy i wzajemnego wspierania się w realizacji zadań, bez określenia ich zakresu, między, odpowiednio, Dyrektorem Departamentu Służby Celnej Ministerstwa Finansów i Naczelnym Kapelanem Służby Celnej oraz między kierownikami pozostałych jednostek wspomnianej formacji i odpowiednimi kapelanami Służby Celnej, jest niezgodny z zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych w swoim zakresie, wyrażoną w art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz z zasadą oddzielenia kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa, sformułowaną w art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z 17 maja 1989 o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Wskazane wyżej przepisy Konstytucji oraz ustawy z 17 maja 1989 r. statuują w szczególności funkcjonalny rozdział państwa i związków wyznaniowych. Kościoły i inne związki wyznaniowe prowadzą samodzielnie, bez ingerencji organów władzy publicznej swoją działalność religijną, natomiast organy państwowe samodzielnie wykonują funkcje władcze, zwłaszcza w zakresie egzekwowania norm prawa celnego. Zasadna jest teza, iż analizowany przepis podważa samodzielność Kościoła i organów władzy państwowej w dziedzinach immanentnie związanych z ich tradycyjną aktywnością. Ustanawiając obowiązek współpracy i wzajemnego wspierania się w realizacji zadań, nie określono ich granic przedmiotowych. Oznacza to, że w szczególności organy Służby Celnej mają wspierać kapelanów w ich misji duszpasterskiej, a kapelani mają możliwość ingerowania w wykonywanie przez Służbę Celną funkcji m.in. wymiaru i egzekucji opłat celnych. Kwestionowany przepis prowadzi do przemieszania dwóch sfer: świeckiej i religijnej, które w Europie Zachodniej są rozdzielone od schyłku XVIII wieku. Ogólne postanowienia § 3 są o tyle szczególnie rażące, iż dotyczą zadań Służby Celnej, w trakcie realizacji których może ona stosować środki przymusu. Możliwe jest, że w ramach „współpracy i wzajemnego wspierania się w realizacji zadań” przymus państwowy, groźba jego zastosowania, czy jedynie

szczególnego rodzaju autorytet funkcjonariuszy Służby Celnej zostanie instrumentalnie wykorzystany dla realizacji funkcji religijnych przez Kościół katolicki. Grozi to naruszeniem fundamentalnej wolności sumienia i wyznania. Konstytucja w art. 25 ust. 3 przewiduje współdziałanie państwa i Kościoła, ale określa jego zakres poprzez wskazanie jego celów – „dla dobra człowieka i dobra wspólnego”. Zgodnie z art. 1 Konstytucji RP pojęcie dobra wspólnego należy odnieść do Rzeczypospolitej Polskiej a nie do partykularnych wartości któregokolwiek związku wyznaniowego. Reasumując należy stwierdzić, że § 3 Porozumienia z 31 października 2007 r. grozi wręcz podważeniem tożsamości Państwa i Kościoła katolickiego.

Ponadto jako niezgodny z zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych w swoim zakresie (art. 25 ust. 3 Konstytucji) oraz z zasadą oddzielenia kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa (art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z 17 maja 1989 o gwarancjach wolności sumienia i wyznania) należy oceniać § 4 ust 2 w związku z § 6 Porozumienia z 31 października 2007 r., z których jednoznacznie wynika, że kapelani Służby Celnej wchodzi w skład jej struktur i są funkcjonariuszami państwowymi.

Analizowane przepisy Porozumienia podważają organizacyjną odrębność organów i instytucji państwowych od instytucji Kościoła katolickiego. Kapelani Służby Celnej stają się elementem struktur zarówno kościelnych jak i państwowych. W związku z tym wobec innych celników występują oni nie tylko jako duchowni ale również jako funkcjonariusze określonego szczebla. Dochodzi w związku z tym do negacji personalnego aspektu rozdziału Kościoła od państwa. Siła oddziaływania kapelanów Służby Celnej w sprawach konfesyjnych wiąże się bezpośrednio nie tylko z ich zdolnościami lub predyspozycjami osobistymi, czy atrakcyjnością przesłania religijnego, ale również ze stanowiskiem służbowym, które piastują, a zatem pośrednio z autorytetem instytucji państwowej, jaką jest Służba Celna. Stwarza to niebezpieczeństwo naruszenia wolności sumienia i wyznania innych pracowników tej instytucji. Owo prawdopodobieństwo jest tym bardziej uzasadnione, że w zakresie doboru metod pracy i programów duszpasterskich Delegat Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Służby Celnej i kapelani są samodzielni (por. § 4 ust. 3 porozumienia). Świeckie władze celne nie mają nawet prawa wzglądu do owych programów. W dziedzinie przestrzegania przepisów służby duszpasterskiej w Służbie Celnej przełożonym dyscyplinarnym kapelanów jest wspomniany Delegat (por. § 5 porozumienia). Jako funkcjonariusze kapelani Służby Celnej otrzymują odpowiednie uposażenie **ze środków budżetu państwa**. Tym samym **państwo finansuje propagowanie i utrwalanie katolicyzmu**. Oznacza to negację zasadniczego elementu składowego instytucji oddzielenia Kościoła od państwa.

§ 7 pkt 4 Porozumienia z 31 października 2007 r., z którego wynika, że Szefforaz kierownicy poszczególnych jednostek organizacyjnych Służby Celnej umożliwiają kapelanom uczestnictwo w naradach i odprawach poświęconych stanowi dyscypliny i stosunków międzyludzkich oraz informują ich o niekorzystnych zjawiskach występujących w tym zakresie, jest niezgodny z konstytucyjną zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz kościołów i związków wyznaniowych w swoim zakresie (art. 25 ust. 3 Konstytucji) oraz z zasadą oddzielenia kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa (art. 9 ust. 2 pkt. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania). Z przywołanego przepisu ustawy zasadniczej wynika m.in. że zarówno państwo nie powinno mieć wpływu na wewnętrzne sprawy personalne wspólnot religijnych jak i związki wyznaniowe, w tym Kościół katolicki, nie mają prawa oddziaływać na tą sferę funkcjonowania instytucji państwowej, jaką jest Służby Celnej. Narady i odprawy dotyczące stosunków międzyludzkich oraz dyscypliny stanowią jeden z najbardziej wewnętrznych aspektów działalności wspomnianej instytucji. W myśl zasady niezależności państwa i Kościoła ów wymiar funkcjonowania Służby Celnej powinien być determinowany całkowicie przez czynnik świecki. Wprowadzenie kapelanów do tego rodzaju narad i odpraw grozi stosowaniem w odniesieniu do funkcjonariuszy, bez względu na ich wyznanie, czy światopogląd, konfesyjnych (katolickich) kryteriów, niemających nic wspólnego z jakością pracy Służby Celnej. W szczególności awans zawodowy lub nagroda służbowa mogą zostać uzależnione od stopnia gorliwości religijnej zainteresowanego.

W świetle przytoczonego przepisu rola kapelanów dalece wykracza poza pełnienie funkcji religijnych. W istocie rzeczy mają oni pełnić funkcję wychowawczą wobec osób zatrudnionych w Służbie Celnej. Jest to niedopuszczalne, z punktu widzenia niezależności funkcjonalnej Państwa i Kościoła, przejęcie funkcji należących do świeckich przełożonych jednostek organizacyjnych Służby Celnej. Rolą Kościoła, w myśl idei oddzielenia związków wyznaniowych od państwa, nie jest kształtowanie kadr celnych i to bez względu na ich zróżnicowanie

wyznaniowe, tak jak nie jest rolą państwa wpływanie na kształtowanie formacji duchowieństwa.

§ 7 pkt 5 Porozumienia z 31 października 2007 r. nakładając na Szefa Służby Celnej oraz kierowników jej jednostek organizacyjnych obowiązek umożliwienia kapelanom tej instytucji kształtowanie w środowisku funkcjonariuszy celnych oraz pracowników Służby Celnej m.in. pożądanych postaw religijnych jest sprzeczny z zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych (art. 25 ust. 2 Konstytucji RP) oraz z zasadą, że Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań (art. 10 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania) a także z art. 18 ust. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 16 grudnia 1966 r.

Przy analizie powyższego przepisu kluczowe znaczenie ma pojęcie „pożądanych postaw religijnych”. Władze publiczne, a za takie należy uznać Szefa oraz kierowników jednostek organizacyjnych Służby Celnej, zgodnie z art. 25 ust. 2 Konstytucji nie powinny optować w jakikolwiek sposób na rzecz rozwoju określonej religii, światopoglądu czy filozofii. Bezstronność oznacza powstrzymanie się od jakichkolwiek postaw wartościujących w sprawach konfesyjnych. Natomiast pojęcie „pożądanych postaw religijnych” jest przejawem owego wartościowania. Analizowany przepis Porozumienia wskazuje, że władze państwowe wyżej cenią pewne postawy w sprawach religijnych od innych i w celu upowszechnienia tych pierwszych stwarzają kapelanom Służby Celnej warunki do ich aktywności. Siłą rzeczy władze publiczne dopuszczają możliwość redukcji, czy nawet zwalczania postaw w sprawach religijnych odmiennych od „pożądanych”. Natomiast zasada bezstronność wyrażona w art. 25 ust. 2 Konstytucji nakazuje władzom publicznym takie same traktowanie wszystkich obywateli, zwłaszcza funkcjonariuszy państwowych, bez względu na ich stosunek do religii i stopień zaangażowania w praktyki religijne.

Tym bardziej kwestionowany przepis jest sprzeczny z zasadą, iż Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań. Państwo świeckie, neutralne światopoglądowo jest „ślepe” na przekonania religijne swych obywateli. Od kolebki aż grób nie interesuje się ich wewnętrznymi osądami w tej dziedzinie ani tym bardziej stopniem ich religijnej aktywności. Wzrost lub spadek liczby wierzących lub praktykujących nie jest wynikiem działań państwa. W analizowanym przypadku kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Celnej mają sprzyjać, a przynajmniej w jakikolwiek sposób nie utrudniać, oddziaływania kapelanów katolickich na pracowników wspomnianej instytucji. Państwo w istocie rzeczy w § 7 pkt 5 Porozumienia z 31 października 2007 r. przyjęło jako własne standardy „pożądanych postaw religijnych” lansowane przez Kościół katolicki.

Analizowany przepis Porozumienia jest niezgodny z art. 18 ust. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 16 grudnia 1966 r., który stanowi, że nikt nie będzie podlegał przymusowi, który stanowiłby zamach na jego wolność posiadania i przyjmowania religii lub przekonań według własnego wyboru. § 7 pkt 5 interpretowany w kontekście innych przepisów Porozumienia z 31 października 2007 r. umożliwia wywieranie presji przez kapelanów katolickich, będących funkcjonariuszami Służby Celnej, na pozostałych jej pracowników w celu prezentowania przez nich „pożądanych postaw religijnych”. Należy odnotować, że zakres działania katolickich kapelanów Służby Celnej nie jest ograniczony formalnie do wiernych Kościoła większościowego. Kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Celnej wraz z kapelanami mają troszczyć się o jak najlepszą realizację zadań i przedsięwzięć wynikających z rocznego planu duszpasterskiego. Mogą oni zatem uprawiać prozelityzm wobec funkcjonariuszy należących do innych wyznań. Trzeba w związku z tym zwrócić uwagę, że Służba Celna jest formacją opartą na szczególnej dyscyplinie, umundurowaną, a jej pracownicy winni pozostawać dyspozycyjni wobec swych przełożonych. Tego rodzaju formacja sprzyja konformizmowi i standaryzacji zachowań. W opisanych warunkach szczególnie łatwo może dojść do naruszenia wolności sumienia i wyznania. Prawodawca powinien w związku z tym ustanowić szczególne gwarancje jej respektowania. W analizowanym Porozumieniu nie przewidziano takich szczególnych rozwiązań. Co więcej, szereg jego przepisów sprzyja, a § 7 pkt 5 zawiera przyzwolenie, dla narzucania celnikom doktryny katolickiej oraz obrzędowości katolickiej.

§ 7 pkt 6 Porozumienia z 31 października 2007 r., wprowadzający obowiązek dla Szefa oraz kierowników jednostek organizacyjnych Służby Celnej troszczenia się wraz z kapelanami tej formacji o jak najlepszą realizację zadań i przedsięwzięć wynikających z rocznego planu duszpasterskiego, jest niezgodny z zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach

przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych (art. 25 ust. 2 Konstytucji), z zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych w swoim zakresie (art. 25 ust. 3 Konstytucji), a także z dyrektywą, że Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań (art. 10 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania).

Szef oraz kierownicy jednostek organizacyjnych Służby Celnej jako organy władzy publicznej nie powinni, w myśl art. 25 ust. 2 Konstytucji, przyczyniać się do realizacji misji duszpasterskiej Kościoła katolickiego, tym samym do upowszechniania i ugruntowania jego doktryny. Troska o realizację zadań i przedsięwzięć wynikających z rocznych planów duszpasterskich winna należeć wyłącznie do duchowieństwa i ewentualnie wiernych właściwego związku wyznaniowego (kościół). Zgodnie z konstytucyjną zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych mają one wykazywać *desintereselement* wobec rozwoju lub regresu wśród obywateli określonych przekonań w sprawach religijnych. Natomiast omawiany przepis w istocie rzeczy czyni świeckich przełożonych Służby Celnej współodpowiedzialnymi za realizację funkcji religijnych Kościoła. Spoczywa na nich prawny obowiązek wspierania duchownych Kościoła katolickiego w urzeczywistnianiu celów o charakterze konfesyjnym. Organy państwowe mają występować w gruncie rzeczy jako świeckie ramię Kościoła i to niezależnie od przekonań światopoglądowych i religijnych piastunów tych organów. Kwestionowany przepis zmusza je do wykonywania funkcji konfesyjnych. Tym bardziej jest on niezgodny z zawartą w art. 10 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania zasadą, że Rzeczpospolita Polska jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań. Organy Służby Celnej, instytucji państwowej, mają bowiem prawny obowiązek udzielania wsparcia, okazywania życzliwości, duchownym Kościoła katolickiego, wykonującym funkcje religijne we wspomnianej formacji. Natomiast zgodnie z zasadą świeckości państwa i jego neutralności organy państwowe powinny powstrzymać się od jakichkolwiek działań w tym zakresie, pozostawiając zadanie rozwoju misji religijnej Kościoła katolickiego wśród pracowników Służby Celnej samym zainteresowanym.

Sformułowany w § 8 Porozumienia z 31 października 2007 r. obowiązek tworzenia w jednostkach organizacyjnych Służby Celnej w miarę możliwości kaplic lub izb modlitwy odpowiednim zabezpieczeniem logistycznym i zgodnie z wymogami liturgicznymi należy ocenić jako niegodny z zasadą świeckości Rzeczypospolitej Polskiej i jej neutralności w sprawach religii i przekonań. W instytucjach państwowych mają znajdować się katolickie obiekty sakralne; jest to równoznaczne z częściową konfesjonalizacją jednostek Służby Celnej. W przestrzeni publicznej, związanej z wykonywaniem imperium państwa ulokowane zostaną katolickie obiekty sakralne. Wskazuje to jednoznacznie, że organy państwowe utożsamiają się tylko z jedną doktryną religijną, uznają ją za lepszą od innych prądów religijnych, światopoglądowych i filozoficznych występujących współcześnie w polskim społeczeństwie.

Należy także zwrócić uwagę, że w świetle § 8 i § 9 ust 2 Porozumienia na Służbie Celnej, czyli na instytucji państwowej, ciąży obowiązek zapewnienia budynków i pomieszczeń duszpasterstwu Policji. Państwo poniesie koszty adaptacji tych obiektów oraz ich utrzymania. Jest to niezgodne z zasadą wyrażoną w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego, że kościelne osoby prawne samodzielnie finansują swoje inwestycje sakralne i kościelne, pomimo, że w Porozumieniu nie przewiduje się bezpośrednich dotacji z budżetu państwa dla Kościoła na wspomniane cele. Ponadto, wspierając logistycznie katolickie duszpasterstwo w Służbie Celnej, państwo (organy władzy publicznej) daje czytelny wraz swej preferencji (poparcia) dla wyznania katolickiego. Jest to sprzeczne z ustrojową zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach religijnych, światopoglądowych i filozoficznych (art. 25 ust. 2 Konstytucji) oraz ustawową normą neutralności państwa w sprawach religii i przekonań (art. 10 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania).

§ 11 Porozumienia z 31 października 2007 r., przewidujący obowiązek dokonania przez Szefa Służby Celnej oraz Delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Służby Celnej, na początku każdego roku kalendarzowego, oceny działalności duszpasterskiej w Służbie Celnej oraz ustalenia zamierzeń na rok bieżący, jest zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych w swoim zakresie, a także z zasadą oddzielenia kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa (art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania). Zadaniem organu władzy

państwowej, w tym przypadku Szefa Służby Celnej, nie jest ocenianie działalności duszpasterskiej Kościoła katolickiego wobec pracowników Służby Celnej. Jest to zagadnienie należące do istoty misji Kościoła i zgodnie z zasadą wzajemnej niezależności państwa oraz związków wyznaniowych powinno być ono urzeczywistniane całkowicie samodzielnie przez struktury kościelne. Państwo świeckie, jako oddzielone od wspólnot religijnych, jest niekompetentne do określania, albo, jak opisywanym przypadkiem, do współokreślania planów duszpasterskich Kościoła katolickiego. § 11 Porozumienia z 31 października 2007 r. ewidentnie narusza rozdział, czy też niezależność funkcjonalną państwa i Kościoła katolickiego. Kościół katolicki ma pełne prawo sam określać kierunki i formy swojej działalności duszpasterskiej, w granicach powszechnie obowiązujących ustaw.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, Wnioskodawcy wnoszą jak w sentencji wniosku.

Zobacz także te strony:

[Duszpasterstwo w Policji niezgodne z konstytucją](#)

Przypisy:

[1] Por. P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Warszawa 2000, s. 121.

[2] Por. *Konstytucja III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów*, red. M. Zubik, Warszawa 2008, s. 469.

Paweł Borecki

Doktor, asystent w Katedrze Prawa Wyznaniowego Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalność naukowa: prawo wyznaniowe. Autor artykułów i książek z zakresu prawa wyznaniowego.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 26-07-2008)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5977) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5977>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach

informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl